

SEGELLS DE SIGIL·LATA HISPÀNICA DE L'ABOCADOR DE LA PLAÇA DEL NEGRET

INTRODUCCIÓ

L'any 1990 es realitzà l'excavació als n° 2 de la plaça del Negret i n° 10 del carrer Calatrava, sota la direcció de Rosa Albiach, que descobrí una seqüència estratigràfica que va des de l'època romana fins a l'època contemporània.

En aquesta zona existia un lleuger descens pels actuals carrers Cabillers, Calatrava, Catalans, Cuines, Banys de Pavesos i Corretgeria, que finalitzava en un gran desnivell situat a l'actual plaça del Negret, i en època romana s'aprofità, total o parcialment, per a abocar deixalles (Albiach 2001). Aquest desnivell, que alguns autors han interpretat

com un curs fluvial o paleocanal, actuaria com a límit natural de la ciutat per la part occidental (Ribera i altres, 2002, 39). Aquesta zona es troba molt a prop del que fou el Fòrum romà, encara que es situa fora del recinte de la ciutat romana.

Durant l'excavació aparegué un gran abocador imperial que tenia una potència estratigràfica màxima de 2'10 m, i es componia d'una terra verdosa, marró i compacta en la part superior, cosa que féu pensar als arqueòlegs en la seua possible exposició a l'aire lliure. La base sobre la qual s'assenta l'abocador és pràcticament plana, però la seua morfologia presentava una inclinació cap al sud que podria explicar-se perquè les deixalles foren llançades únicament des d'un punt situat al nord, que hauria creat una pendent cap al sud mentre que la part nord quedava més elevada. Possiblement aquest punt elevat hauríem de situar-lo cap al carrer Cavallers.

COMPOSICIÓ DE L'ABOCADOR

La composició dels estrats de l'abocador és heterogènia i consta d'abundants materials de construcció com *tegulae*, *imbrices* i escasses restes de pintura mural. També es recollí malacofauna i restes de fauna (porcs, bòvids, cavalls, cérvols i aus, entre altres), una inscripció marmòria, carbons en proporcions considerables, escòries de ferro i vidre i fragments del cap d'una figura masculina de terracota.

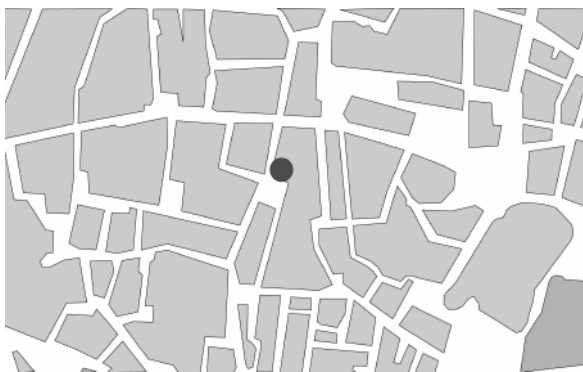

Fig. 1. Croquis de situació de l'excavació

Pel que fa a la ceràmica, la quantitat trobada fou tal que fins i tot arribava a superar el volum de terra extreta en alguns moments. La ceràmica més abundant està formada per les àmfores, procedents majoritàriament de la Bètica (Beltrán IIB, Pelichet 46, Keay XVI A) i en menor mesura lusitanes, orientals i africanes (Herreros 1995, 15). Es recolliren també grans quantitats de ceràmica comuna i d'emmagatzemament, possiblement local o regional, però també importada, com és el cas de la ceràmica africana de cuina. Les llànties són abundants, encara que sols s'ha pogut identificar una mínima part, que correspon sobretot a llànties de disc, majoritàriament Deneauve VII A, i llànties de canal i les seues derivades, Deneauve IX A i XI B.

Entre la vaixel·la fina trobem un fragment de sigil·lata aretina i alguns més de tardoitàlica, sudgàl·lica i africana A. Tanmateix, és la sigil·lata hispànica la producció més abundant, que suposa un 90% del total de vaixel·la fina. Hi ha una gran varietat de formes llises (4, 5, 7, 8, 35, 36, 18, 24/25, 54), però la més abundant és el plat 15/17 del qual s'han comptabilitzat més de 1600 fragments, seguit de la copa 27, també nombrosa. Entre les decorades hi ha alguns exemplars de les formes 1, 20, 40, i algun més de la 29, però la forma majoritària és la 37, tant de vora ametllada com de vora simple.

ESTUDI DELS SEGELLS HISPÀNICS

Un dels aspectes més interessants de l'abocador de la plaça del Negret és el conjunt de segells hispànics que es recuperà durant l'excavació. Els segells presenten el nom del terrisser i es realitzen mitjançant l'aplicació d'un punxó quan el fang està encara tendre (Mezquíriz 1961). Freqüentment s'ha destacat l'escassetat de segells impresos sobre les sigil·lates hispàniques en comparació amb altres produccions com l'aretina i la sudgàl·lica on són més nombroses (Ribera 1988-89, 192). No obstant, aquest abocador contenia un nombrós grup de segells, el més gran aparegut fins ara a la ciutat de València.

Hi ha 111 exemplars, però malauradament no s'han pogut identificar tots ja que alguns es troben excessivament fragmentats i d'altres tenen una lectura difícil. Tot i això, presentem una vintena de terrissers que procedeixen del centre terrisser de *Tritium Magallum*, el principal productor de sigil·lata hispànica (Saéiz Preciado, Saéiz Preciado 1999, 64). Andújar, l'altre gran centre peninsular, no hi és representat ja que la difusió dels seus productes es dona majoritàriament per la Bètica, la Mauritània Tingitana (Roca 1971 i 1976). Tot i això s'han identificat

algunes peces d'aquest taller al sud del País Valencià (Poveda 1999, 211).

Les formes llises concentren la major part dels segells i entre elles el plat 15/17 és on són més nombrosos (44%). Possiblement el fet de ser una forma oberta i tenir el fons pla facilitava aquesta tasca, encara que també la copeta 27, més menuda i no tan oberta, es signava amb freqüència (Montesinos 2004, 72). A l'abocador de la plaça del Negret les copes 27 representen un 25% del total de formes segellades. Aquestes dues formes devien formar un servei, amb la qual cosa veiem que més de dues terceres parts dels segells es concentren en aquest servei, que era el més comú en la producció hispànica. Tenim, però, un segell sobre un plat de la forma 18 i un altre sobre una copa 24/25. També apareixen, encara que en un nombre inferior, segells intradecoratius en les formes decorades (3%). Aquestes marques poden estar fetes mitjançant l'escriptura o dibuix a mà alçada o a motlle, on la marca apareix en relleu com la resta de la decoració. Hi ha 16 segells sobre formes que no hem pogut identificar.

A les formes llises, els noms dels terrissers es troben sempre emmarcats en una cartela que pot tenir diferents formes. La rectangular és la més abundant i quasi la meitat dels exemplars tenen aquesta forma (44 exemplars). També l'oblonga és freqüent, encara que en un nombre menor (22 exemplars); les carteles bífides estan presents en 9 ocasions i hi ha 4 carteles *in tabula ansata*. Són poques les ocasions que aquests segells no van inserits en un cercle incís que pot estar inacabat, amb els dos extrems que es creuen, pot tenir dos cercles concèntrics o un cercle burilat, i no tenen unes mesures predeterminades.

Com que més endavant figura una taula que inclou tota la informació referent als segells i els seus dibuixos, considere innecessari tractar individualment cadascun dels segells tenint en compte l'extensió d'aquest article. Així doncs, passaré a comentar únicament les peces que semblen més interessants i significatives.

VALERIVS PATERNVS és el terrisser més representat a l'abocador del Negret. Dels set exemplars que han aparegut quatre estan realitzats amb el mateix punxó. Procedeix del centre terrisser de *Tritium Magallum* i produí grans quantitats de ceràmica segellada amb diversos tipus de segells que, posteriorment, es distribuïren arreu de la Península Ibèrica i l'actual Marroc: Empúries, Alentejo (Mayet 1984, nº 693), Badajoz (Serra Ráfols 1952, 147), *Conimbriga* (Mayet 1984, nº 682, 688, 690), *Pompaelo* (Mezquíriz, 1978, nº 18), *Lixus, Sala* i *Volubilis* (Boube 1965, 209), *Numantia* (Romero 1885; Mayet

1984, nº 687), *Arcobriga* (Caballero 1992, 134), etc. A *Valentia* es coneixien nou segells d'aquest terrisser (Ribera 1981, 239, nº 23-27; Pradales 1986-89, 79; Escrivà 1989, 164) que units als set de l'abocador del Negret, el situen al capdavant de les importacions de sigil-lata hispànica de la ciutat. S'ha identificat també a *Saguntum* (Montesinos 1991, 117).

Hi ha cinc segells que hem relacionat amb el terrisser PATERNVS ALE per la similitud entre les seues marques (Mayet 1984, nº 463-469) i les existents a l'abocador del Negret, però en cap d'aquestes apareix la partícula final ALE que provaria irrefutablement que pertanyen a aquest artesà. Si aquesta hipòtesi fos certa, PATERNVS ALE seria un dels terrissers dels quals trobem més segells a l'abocador del Negret, però també a la ciutat de *Valentia*, on seria superat solament per VALERIVS PATERNVS.

PATERNVS ALE és un dels artesans de *Tritium Magallum* i la seua dispersió no és una de les majors, però el trobem tant a *Conimbriga* (Mayet 1984, nº 469) com a *Emerita Augusta* (Mayet, 1984, nº 465 i 468), i a Itàlica. Al País Valencià s'ha identificat a la Serreta d'Alcoi (Poveda 1999, 213) i a la mateixa ciutat de *Valentia* ja es coneixia un altre exemplar (Escrivà 1989, 164).

S'han inventariat tres segells amb característiques molt semblants pel que fa a les lletres i la cartela, per la qual cosa hem considerat que pertanyen al mateix terrisser. Tots tres es troben dins d'una cartela oblonga i la seua lectura és la següent: PATER CAEO OF. És un dels segells més nombrosos, amb la mateixa quantitat que coneguts terrissers com AGILIANVS, i sols superats per PATERNVS ALE(?) i VALERIVS PATERNVS.

Es tracta d'un terrisser encara no identificat, i la nitidesa de les lletres fa poc probable l'error de lectura. La qua-

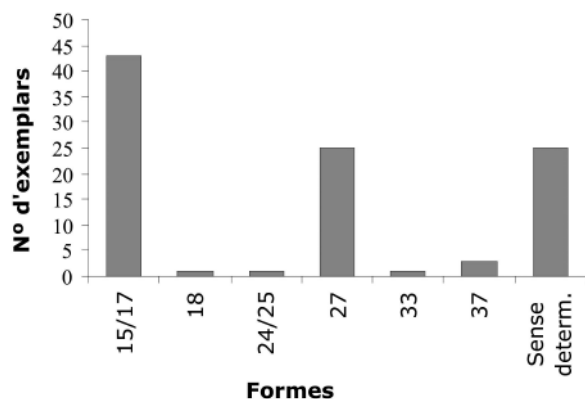

Fig. 2. Formes de sigil-lata hispànica de l'abocador del Negret que contenen segells

litat de la pasta i vernís i l'estandardització de les formes ens porten a atribuir aquest terrisser al centre productor de *Tritium Magallum*. Malauradament no tenim cap motlle amb aquest nom a Tricio que ho confirme. Caldrà esperar a estudis posteriors per a conèixer la procedència exacta d'aquest PATERNVS CAEIVS que apareix per primera vegada a *Valentia* i, que a jutjar pel nombre de segells trobats, tindria un comerç fluid amb la ciutat.

Un altre cas de possible terrisser no identificat fins ara és MATERNVS NICAIE, que a l'abocador del Negret apareix en dues ocasions. Aquests segells no s'han identificat en la bibliografia consultada i no podem donar paral·lels ni traçar un mapa de difusió, així que haurem d'esperar a estudis posteriors. Les característiques de les ceràmiques que contenen aquests segells apunten a un possible origen a *Tritium Magallum*.

AGILIANVS, procedent també de *Tritium Magallum* (Garabito, Solovera 1976), degué arribar abundantment a la ciutat de *Valentia*, ja que el trobem present en tres ocasions. Sobrepassà altres artesans molt difosos a la Península Ibèrica, com per exemple LAPILLIVS.

AGILIANVS té una important presència a l'actual País Valencià i el sud de les costes catalanes, on s'han trobat a Betxí-Vila-real (Doñate 1969, 229, nº 19), *Saguntum* (Montesinos, 1991), la Serreta d'Alcoi (Montesinos 1991, 174; Poveda 1999, 211), i *Tarraco* (Ventura 1950, 136, nº 14). A *Valentia* ja havia aparegut un segell d'aquest terrisser (Escrivà 1989, 163).

Quatre dels terrissers dels quals hem parlat fins ara concentren el 45 % dels productes amb segell. Hi ha molts terrissers que fan arribar els seus productes a la ciutat de *Valentia* en proporcions discretes, com poden ser LAPILLIVS i SEMPRONIVS, amb dos segells, o ACCUNICVS, FLACCIVS TRITIENSIS i SEGIVS AVITVS, entre altres, amb un segell cadascun. Poc més de la meitat de la sigil-lata hispànica que arriba a la ciutat és produïda per 18 terrissers mentre que l'altra meitat ho és per quatre. Potser açò deriva de la major capacitat productiva i de distribució d'unes oficines front a altres més menudes. Aquest sembla ser el cas de VALERIVS PATERNVS, un dels terrissers que trobem més difosos arreu del territori peninsular. Però aquesta diferència en l'arribada de productes des de les oficines riojanes pot deure's també a un repartiment dels mercats, cosa que explicaria que alguns terrissers molt difosos en altres zones, com és el cas de LAPILLIVS (Pérez Almoguera 1990), no ho estigueren tant a la ciutat de *Valentia*.

També apareixen, encara que en un nombre inferior, marques intradecoratives. També es poden trobar a l'inte-

rior del recipient, com en les formes llises. Entre els segells intradecoratiu destaca una successió de lletres que fa la funció d'un cercle. La seua lectura és: [-]ERNILVCII[—]. El fragment està trencat i no es pot determinar ni el principi ni el final de les lletres. Podria ser que les primeres lletres que nosaltres hem col·locat ací foren les últimes de la paraula PATERN. També cabria la possibilitat de llegir LVC (*ius/retius?*) per a la resta. Però aquesta hipòtesi de lectura s'ha d'agafar amb molta prudència per la exigüitat de les proves.

CONCLUSIONS

L'abocador del Negret ha proporcionat un magnífic conjunt de segells de terrissers hispànics, el més nombrós trobat fins al moment a la ciutat de *Valentia*. Tant la quantitat com la varietat dóna idea de la vitalitat comercial de la ciutat pel que fa a la importació de vaixel·la fina.

Els terrissers identificats procedeixen majoritàriament de *Tritium Magallum*, des d'on arriba la vaixel·la fina hispànica trobada a l'abocador, amb l'excepció d'uns pocs fragments de sigil·lata procedent de Bronchales, que en cap cas porten segells.

Pel que fa a les oficines de fabricació de *Tritium Magallum*, es poden diferenciar en dos grups els terrissers que exporten sigil·lata hispànica a *Valentia*: al primer grup pertanyen pocs noms, tot i que hi hagué una forta importació dels seus productes, ja que s'ha vist que existeixen diversos segells (3 o més) i, en algun cas, podem arribar a parlar de molts exemplars d'un mateix terrisser. Aquest grup seria el més potent comercialment i en ell destaca com a principal exponent VALERIVS PATERNVS. S'inclouen també PATERNVS ALE (?), AGILIANVS, PATERNVS CAEIVS, LAPILLIVS i SEMPRONIVS (Ribera 1981, 236; Escrivà 1989, 163; Montesinos 1992, 517). El primer grup, pocs però amb gran capacitat exportadora, contrasta amb el segon que es compon d'un gran nombre de terrissers que arriben a la ciutat de *Valentia* en menors quantitats. Hi ha un o dos segells de cadascun dels terrissers, però la varietat dels productors augmenta considerablement en comparació amb el primer grup. En aquest segon grup s'inclouen la resta de terrissers de l'abocador del Negret, prop d'una quinzena, i d'altres apareguts amb anterioritat a la ciutat com AEMILIVS MATERNVS (Montesinos 1992, 517), LVCIVS CLORIVS (Escrivà 1989, 163) i CANTABER (Escrivà 1989, 163).

Aquesta distinció es pot deure a una diferència en la capacitat d'arribar a més mercats, i per tant haurien existit

unes oficines més fortes econòmicament que s'expandirien més que altres. Però no hem d'oblidar que podria haver-hi una especialització dels mercats, com ocorre amb els productes de sigil·lata aretina, és a dir, que cadascun dels terrissers tingués unes zones de distribució determinades a les quals abastia enviant la major part de la seua producció. Aquestes zones presentarien una concentració de segells del terrisser en qüestió, mentre que en altres zones, fora del seu àmbit d'actuació, no n'apareixerien.

Mayet (1984, 216) distingeix a *Tritium Magallum* sis grans oficines que segellen els seus productes amb més de 15 punxons; 22 oficines mitjanes que utilitzen entre 14 i 5 punxons i 166 xicotetes que signen amb menys de 5 punxons. Cadascun d'aquests punxons pertanyia a un terrisser i per tant el nombre de punxons correspondria a les persones que treballen per a una oficina determinada durant tot el temps que estigué en actiu. A més les oficines que signen amb més punxons són les que tenen una major distribució. Les grans oficines serien autosuficients i controlarien tots els estadis productius des de l'abastiment de primeres matèries fins al control del forn. Les oficines mitjanes i menudes, amb menor capacitat productiva, dependrien en algun moment puntual de la cadena de producció de les grans terrisseries.

A l'abocador del Negret s'han identificat quatre de les sis grans oficines identificades per Mayet (VALERIVS

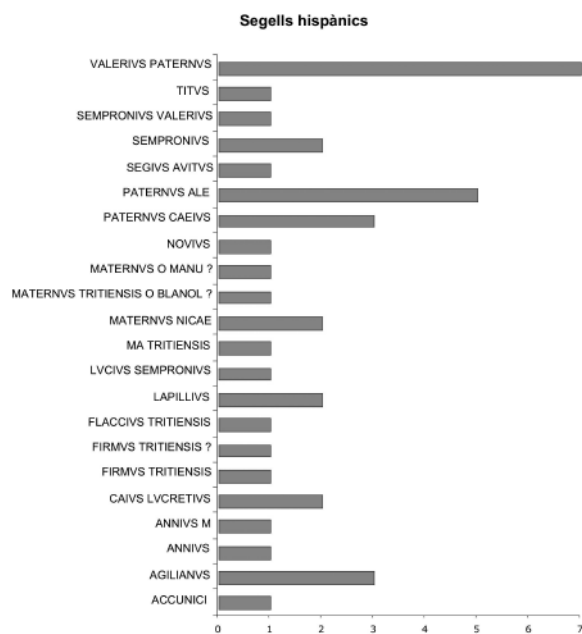

Fig. 3. Terrissers hispànics identificats a l'abocador de la plaça del Negret.

PATERNVS, LAPILLIVS, SEMPRONIVS i SEMPRONIVS VALERIVS). Apareixen també altres oficines mitjanes o fins i tot algun nom desconegut que superen, en alguns casos, els exemplars de les grans oficines.

L'abocador del Negret demostra la presència d'abundants i diferents terrissers de *Tritium Magallum* i afirmar l'existència d'un flux d'importació constant i intens en el marc de l'entramat comercial de les ciutats costeres. Tant Garabito (1978, 578) com Escrivà (1989, 181) pensen que la comercialització de les sigil-lates hispàniques procedents de *Tritium Magallum* es faria per via marítima. En el recorregut dels vaixells que salpaven des de *Dertosa* cap al nord d'Àfrica es farien escales, entre les quals podria estar la ciutat de *Valentia*. En aquesta època l'Albufera era més gran del que ho és actualment i la desembocadura del Túria estaria més propera a la ciutat (Carmona 1990), amb la qual cosa la ciutat gaudia d'unes bones vies de comunicació que facilitarien el comerç marítim. En un dels canals del Túria, a l'actual carrer Comte de Trénor 13-14, aparegueren unes instal·lacions portuàries datades entre finals del segle I i el II dE, que permetien la comunicació fluvial i dotarien d'un moll de càrrega i descàrrega de productes comercials situat ben a prop del nucli urbà (Burriel i altres 2003, 134).

Malauradament els segells hispànics no aporten la precisió cronològica que donen altres produccions de sigil-lates. Tot i això el material que els acompanyava, sigil-lata africana A (Hayes 1972; Bonifay 2004) i àmfores de transició entre els tipus Beltrán II B i Keay XVI A (Bernal 2001, 281), ha permès datar l'abocador en la segona meitat del segle II dE.

ESPERANÇA HUGUET ENGUITA

Becària de Pràctiques i Investigació Arqueològica
Servei d'Investigació Prehistòrica. Diputació de València

*Aquest treball s'ha realitzat gràcies a la beca d'inventari, catalogació i estudi dels fons arqueològics municipals concedida per l'Ajuntament de València l'any 2003.

BIBLIOGRAFIA

- ALBIACH, R. (2001): La topografía periurbana de la ciudad de Valencia, *Archivo de Prehistoria Levantina* XXIV, 337-350.
- BERNAL, D. (2001): Las ánforas béticas en el siglo III dC y en el Bajo Imperio, *Congreso Internacional Ex Baetica Amphorae. Conservas, aceites y vino de la Bética en el Imperio Romano*. Écija, 239-372.
- BONIFAY, M. (2004): *Études sur la céramique romaine tardive d'Afrique*, BAR International Series 1301, Oxford.
- BOUBE, J. (1965): *La terra sigillate hispanique en Maurétanie Tingitane. I. Les marques des potiers*, Rabat.
- BOURGEOIS, A.; MAYET, F. (1991): *Belo. Les sigilles*. Collection Casa de Valázquez. Archéologie XIV. Madrid.
- BURRIEL, J., RIBERA, A., SERRANO, M. L. (2003): Un área portuaria romana al norte de Valentia. *Puertos fluviales antiguos: ciudad, desarrolla e infraestructuras*. Valencia, 127-140.
- CABALLERO, L. (1992): *Arcóbriga II: Las cerámicas romanas* Institución Fernando el Católico (CSIC), Zaragoza.
- CARMONA, P. (1990): Fluctuaciones recientes en la línea de costa en el area valenciana, *I Reunión Nacional de Geomorfología*, Teruel, 318-328.
- DOÑATE, J. M. (1969): Arqueología romana de Villarreal (Castellón), *Archivo de Prehistoria Levantina* XII, 205-239.
- ESCRIVÀ, V. (1989): *La cerámica romana de Valencia. La T. S. Hispánica*. Serie Arqueológica Municipal, 8, Valencia.
- GARABITO, T., SOLOVERA, E. (1976): *La Terra Sigillata Hispánica de Tricio II. Marcas de alfarero*, Studia Archaeologica, Valladolid.
- GARABITO, T. (1978): *Los alfares romanos riojanos. Producción y comercialización*, B.P.H., XVI, Madrid.
- GARABITO, T., PRADALES, D., SOLOVERA, E. (1985): Los alfares romanos de Tricio y Arenzana de Arriba. Estado de la cuestión *II Coloquio sobre historia de la Rioja*, Vol. I, Logroño, 63.
- HAYES, J.W. (1972): *Late Roman Pottery*. British school at Rome. Londres.
- HERREROS, T. (1995): Estudio del material anfórico de la Plaza del Negrito, Beca de catalogació de l'Ajuntament de València, Inèdit.
- MAYET, F. (1975): La sigillée hispanique, *Fouilles de Conimbriga* IV, Paris, 153-357.
- MAYET, F. (1984): *Les ceramiques sigillées hispaniques. Contribution à l'histoire économique de la Peninsule Iberique sous l'Empire Romain*, Publications du Centre Pierre Paris, Paris.
- MEZQUÍRIZ, M. A. (1961): *La Terra Sigillata Hispánica*, Valencia.
- MEZQUÍRIZ, M. A. (1978): *Pompaelo II*, Institución Príncipe de Viena, Pamplona.
- MEZQUÍRIZ, M. A. (1985): *La Terra Sigillata Hispánica, Atlante delle forme ceramiche*. *Enciclopedia dell'Arte Antica*, Roma, 97-175.
- MONTESINOS, J. (1991): Terra Sigillata Hispánica en Ilici: productos hispánicos, *Saitabi* XLI, 133-149.
- MONTESINOS, J. (1992): Terra Sigillata Hispánica en Valencia. *Estudios de Arqueología Iberica i Romana*. Homenaje a E. Pla Ballester. Serie TV del SIP 89, 469-537.
- MONTESINOS, J. (1998): *Terra Sigillata Hispánica en Ilici*, Real Academia de Cultura Valenciana, Serie Arqueológica, 16, València.
- MONTESINOS, J. (2004): *Terra Sigillata*, Antigüedades Romanas I, Real de Academia de la Historia, Catálogo del Gabinete de Antigüedades, Madrid.
- PÉREZ ALMOGUERA, A. (1990): *La terra sigil-lata hispànica de l'Antic Portal de la Magdalena*, Lleida.
- PÉREZ GONZÁLEZ, C. (1989): *Cerámica romana de Herrera de Pisuerga (Palencia-España) La terra sigillata*, Santiago de Chile.
- POVEDA NAVARRO, A. M. (1999): Las producciones de terra sigillata hispánica y su comercialización en el sureste de

- Hispania, *La Sigillata Hispánica. Centros de fabricación y producciones altoimperiales*, Jaén, 209-230.
- PRADALES CIPRÉS, D. (1986-1989): El comercio de terra sigillata hispánica en el País Valenciano. Nuevos datos *Hispania antiqua*. *Revista de Historia Antigua* XIII, Valladolid, 71-96.
- RIBERA, A. (1981): Las marcas de terra sigillata en Valencia. *Saguntum*. *PLAV* 16, 209-246.
- RIBERA, A., POVEDA, A. (1985): Marcas de terra sigillata de Elda. *Saguntum*. *PLAV*, 19, 300-309.
- RIBERA, A. (1988-89): Marcas de terra sigillata del Tossal de Manises. *Lucentum* VII-VIII, 171-204.
- RIBERA, A. i altres (2002): La fundación de Valencia y su impacto en el paisaje, *Historia de la ciudad. II Territorio, sociedad y patrimonio*, 29-55.
- ROCA ROUMENS, M. (1976): *La Sigillata Hispánica producida en Andújar*, Jaén.
- ROCA ROUMENS, M. (1981): La Sigillata Hispánica: Una aproximación al estado de la cuestión, *Cuadernos de Prehistoria de la Universidad de Granada* 6, 385-410.
- ROCA, M. i FERNÁNDEZ, I. eds. (1999): *La Sigillata Hispánica. Centros de fabricación y producciones altoimperiales*, Jaén.
- ROMERO CARNICERO, M. (1985): *Numancia I. La terra sigillata*. E.A.E. 146, Madrid.
- SAÉNZ PRECIADO, M. P., SAÉNZ PRECIADO, C. (1999): Estado de la cuestión de los talleres riojanos. La terra sigillata hispánica altoimperial, *La Sigillata Hispánica. Centros de fabricación y producciones altoimperiales*, Jaén, 61-135.
- SÁNCHEZ-LAFUENTE, J. (1990): *Terra sigillata de Segóbriga y ciudades del entorno: Valeria, Complutum y Ercávica*, Tesis doctoral de la Universidad Complutense.
- SERRA RÁFOLS, J. (1952): La "villa" romana de la Dehesa de "la Cocosa", *Revista de Estudios Extremeños*, Anejo 2, Badajoz.
- VENTURA, S. (1950): Las marcas de terra sigillata halladas en Tarragona, *Memorias de los Museos Arqueológicos Provinciales*, IX-X, 131-165.

Fig. 1: Segrells de sigil·lata hispànica de l'abocador de la Plaça del Negret (Valencia). Escala 1:1

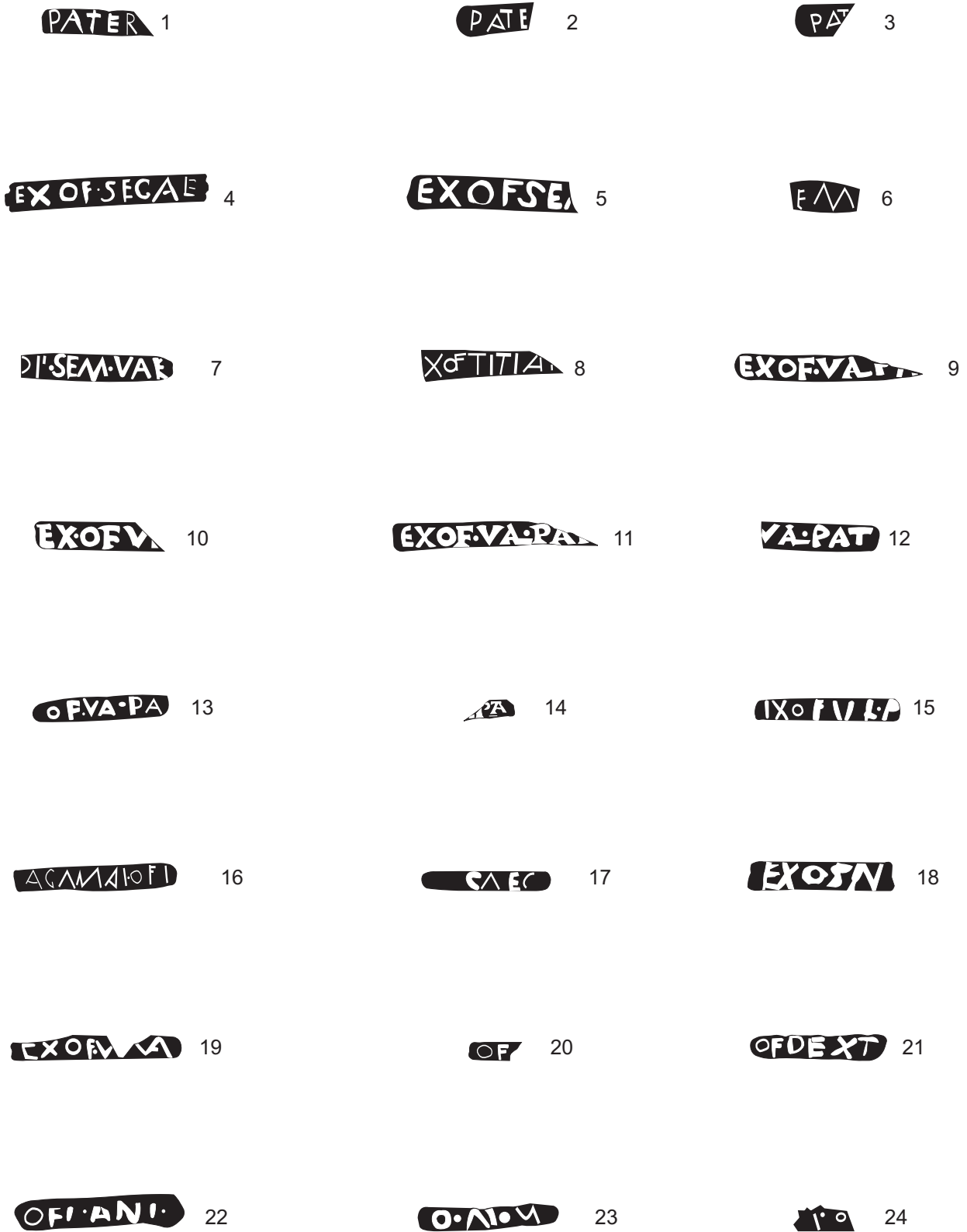

Fig. 2: Segrells de sigil·lata hipànica de la Plaça del Negret (València). Escala 1:1.

Fig. 3: Segrells de sigil·lata hispànica de la Plaça del Negret (València). Escala 1:1.

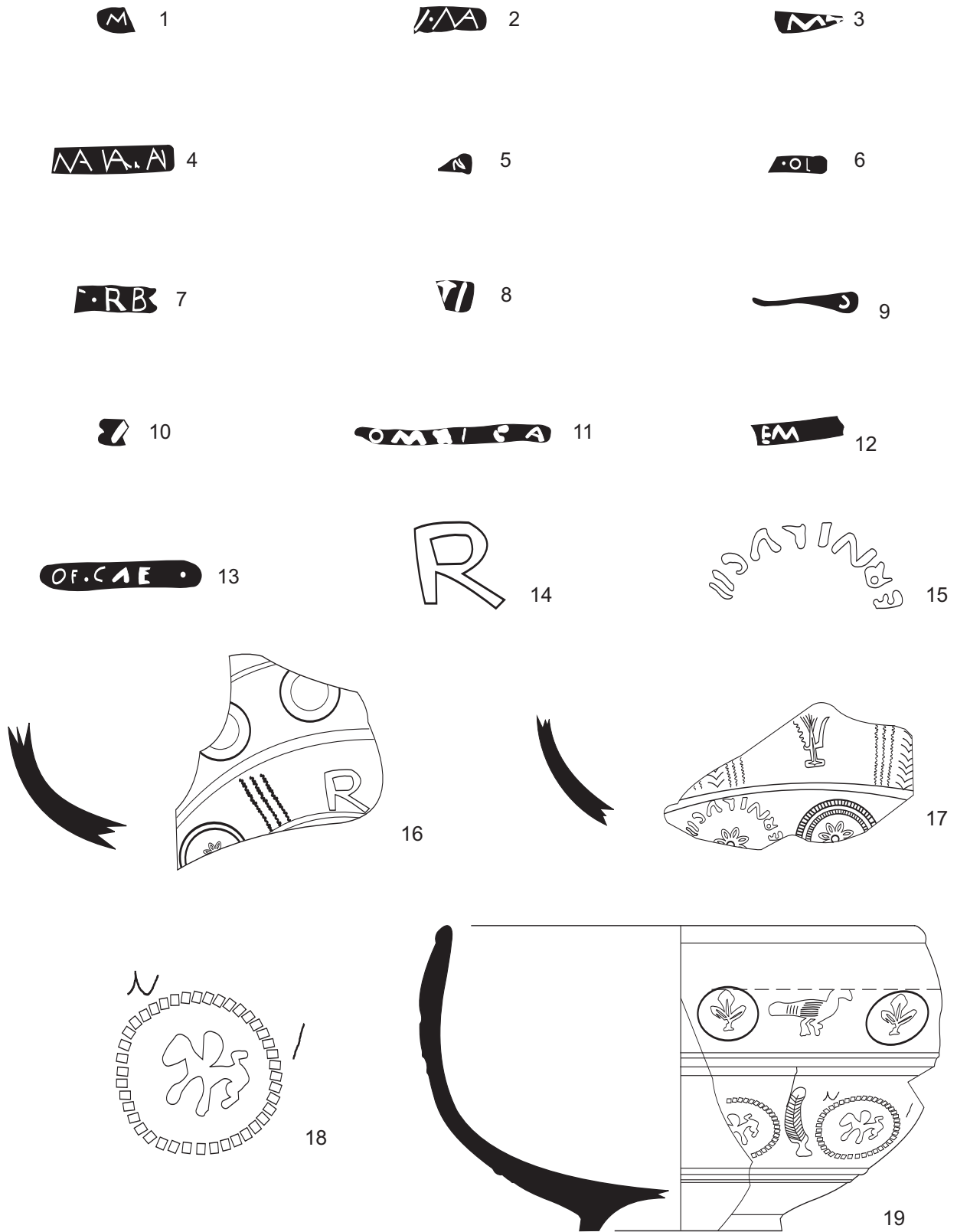

Fig. 4: Segrells de sigillata hipànica de la Plaça del Negret (València). Escala 1:1.

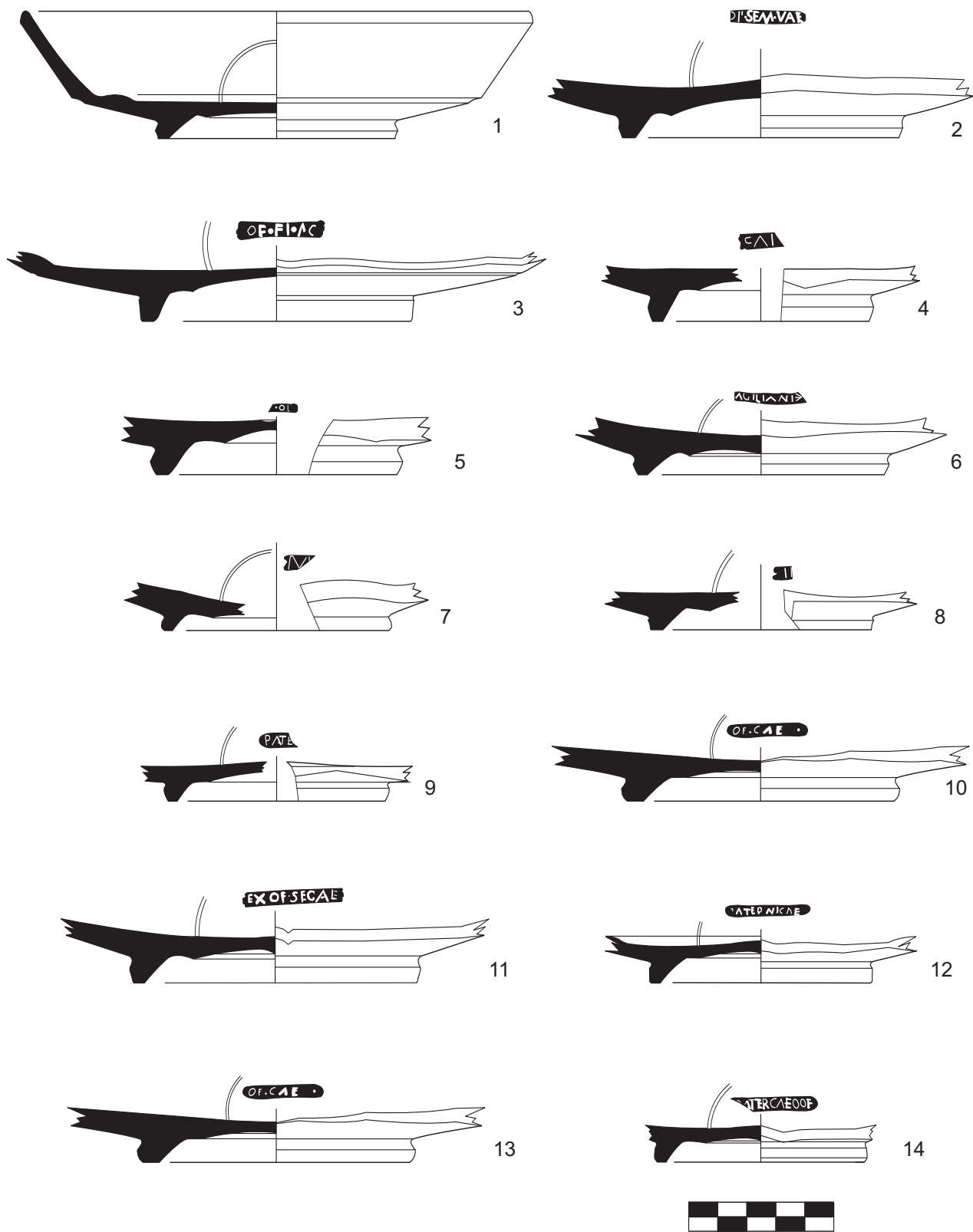

Fig. 5: Terra sigillata hispànica: 1- 14, forma 15/17.

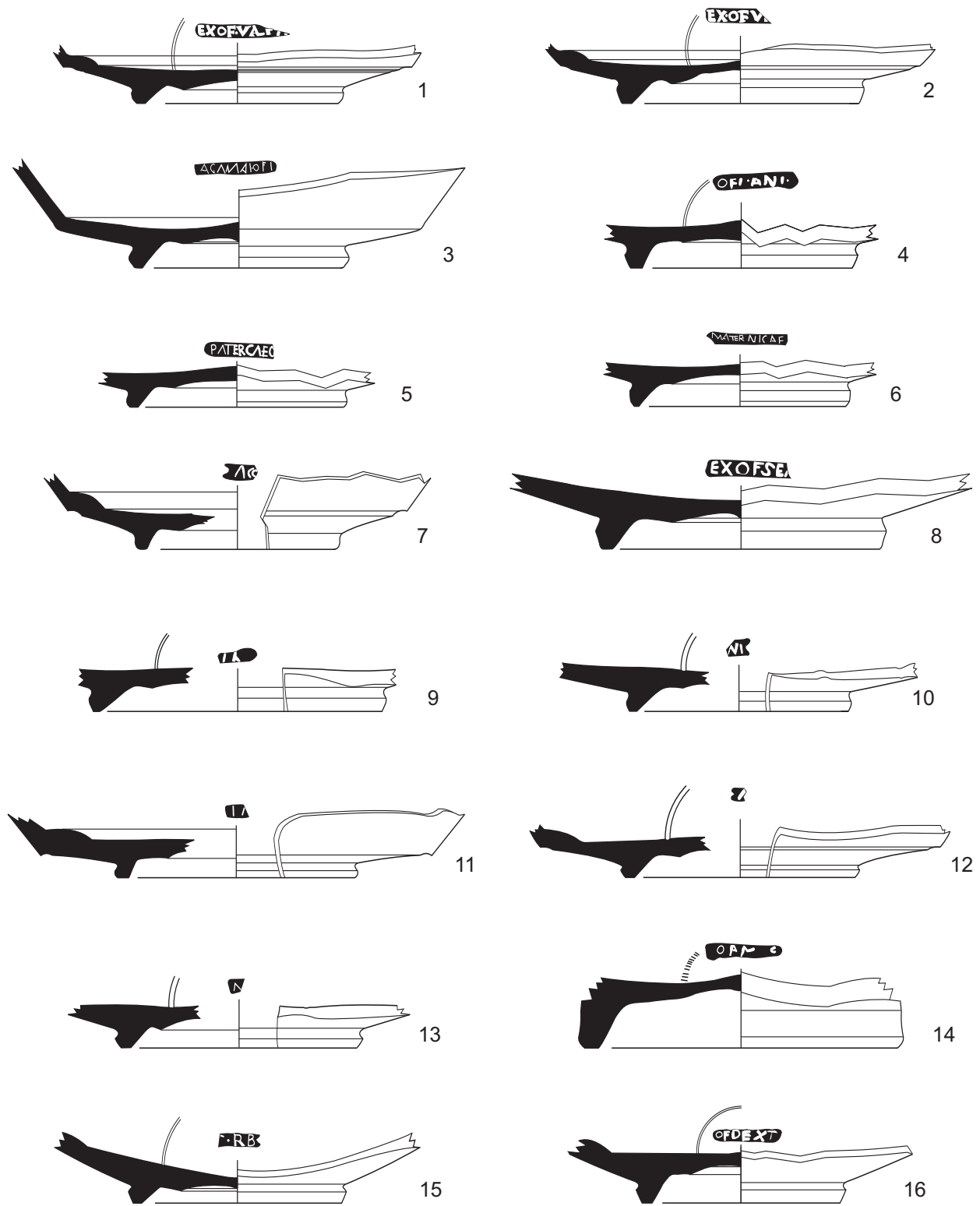

Fig. 6: Terra sigillata hispànica: 1- 16, forma 15/17.

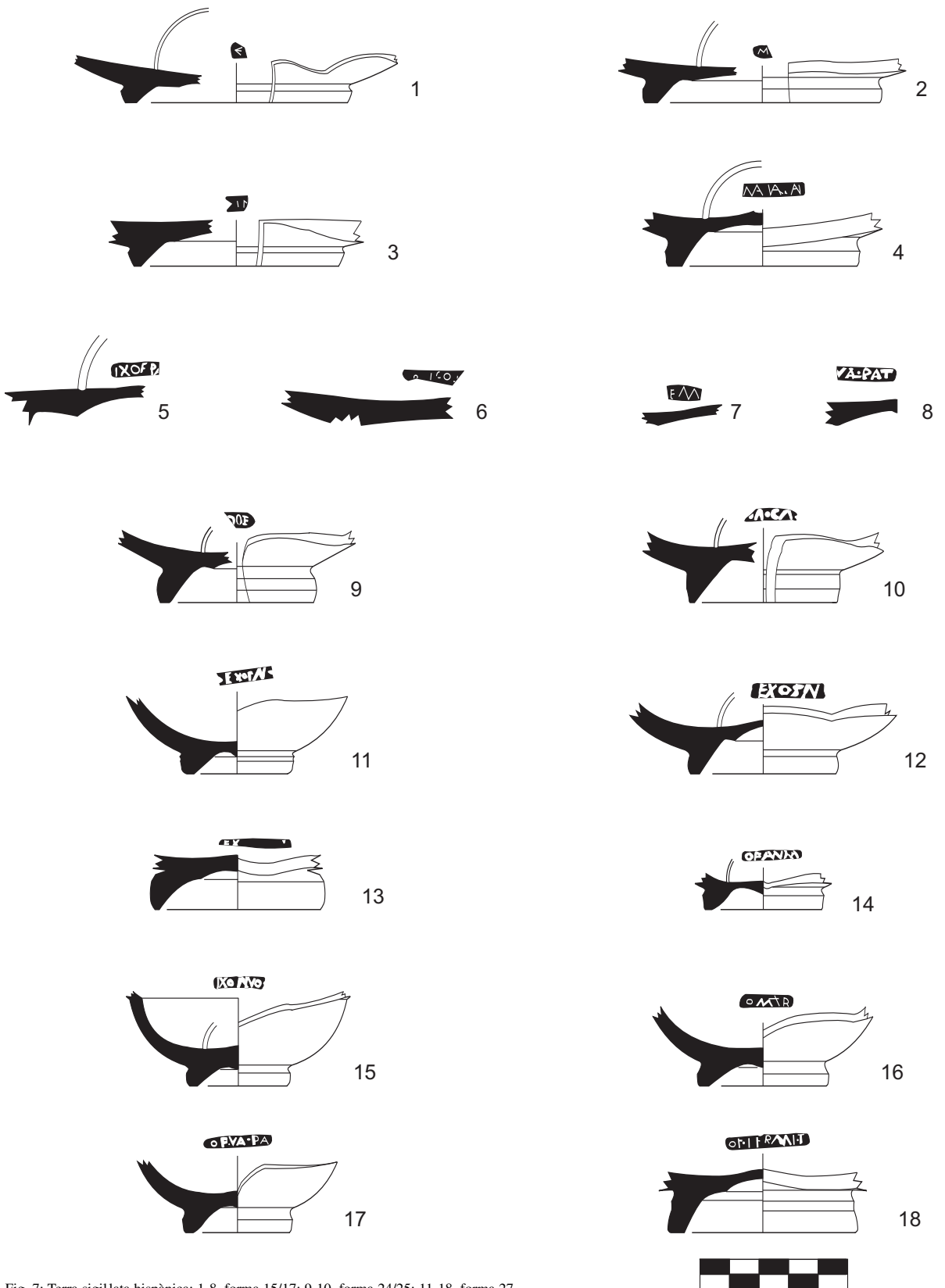

Fig. 7: Terra sigillata hispànica: 1-8, forma 15/17; 9-10, forma 24/25; 11-18, forma 27.

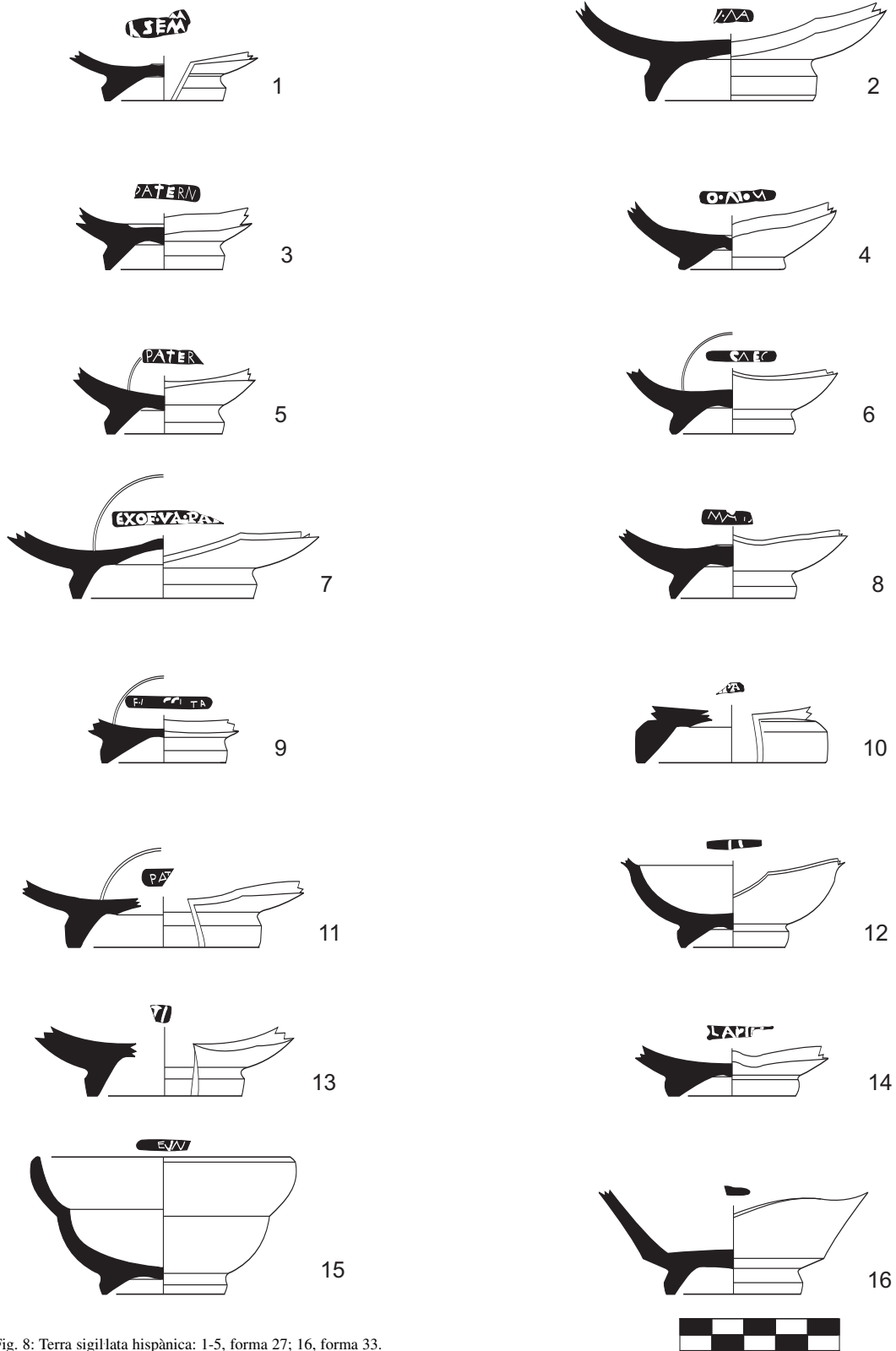

Fig. 8: Terra sigillata hispànica: 1-5, forma 27; 16, forma 33.

SEGELLS DE SIGIL-LATA HISPÀNICA DE L'ABOCADOR DE LA PLAÇA DEL NEGRET

Forma	Segell	Cartela	Terrisser	Bibliografia	Observacions	Làmina
Drag. 27	IIX OF AN	Rectangular	ANNIVS ?	Mezquiriz, 1985, 121; Garabito i altres, 1985, 132	Borrós.	Làm. 1, 6; Làm. 7, 11
Drag. 27	EX OF N o EX OF AV	Rectangular			Cartela inscrita en un cercle. Borrós	Làm. 2, 18; Làm. 7, 12
Drag. 27	EX[----]CI	Rectangular			Cartela inscrita en un cercle	Làm. 3, 1; Làm. 7, 13
Drag. 27	OF AN M	Rectangular	ANNIVS M	Mezquiriz, 1985, 121	Cartela inscrita en un cercle	Làm. 1, 5; Làm. 7, 14
Drag. 27	IX OF NO	Rectangular	NOVIVS	Mayet, 1975, CCXV, Làm. 431	Cartela inscrita en un cercle	Làm. 1, 19; Làm. 7, 15
Drag. 27	OMTR	Rectangular	MA TRITENSIS	Sanchez-Lafuente, 1990, 311	Cartela inscrita en un cercle	Làm. 1, 18; Làm. 7, 16
Drag. 27	OF.VAL.PA	Oblonga	VALERIVS PATERNVS	Mayet, 1975, CCXX, Làm. 696; Garabito, 1978, 318; Ribera, 1981, 236; Pradales, 1986-89, 79; Bourgeois i Mayet, 1991, 202; Caballero, 1992	Cartela inscrita en un cercle. Borrós	Làm. 2, 13; Làm. 7, 17
Drag. 27	OF.FIRMI.T	Rectangular	FIRMVS TRITENSIS	Mayet, 1975, 184; Poveda, 1999, 212	Cartela inscrita en un cercle	Làm. 1, 9; Làm. 7, 18
Drag. 27	L SEM	Rectangular	LUCIVS SEMPRONIVS	Mayet, 1975, CCXVIII, Làm. 337; Ribera, 1988-89, 202; Poveda, 1999, 212	Cartela inscrita en un cercle	Làm. 1, 14; Làm. 8, 1
Indeter.	[- -]GILIANI		AGILIANVS	Mayet, 1975, CCVIII, Làm. 24; Garabito i Solovera, 1976; Poveda, 1999, 211; Caballero, 1992	Cartela inscrita en dos cercles	Làm. 1, 3
Indeter.	AGILIANI	In tabula ansata	AGILIANVS	Garabito i Solovera, 1976; Poveda, 1999, 211; Caballero, 1992	Cartela inscrita en un cercle	Làm. 1, 4
Drag. 27	[-]JIMA o [-]V MA	Rectangular	MATERNVS o MANU?		Cartela inscrita en un cercle	Làm. 4, 2; Làm. 8, 2
Drag. 27	PATERN	Oblonga	PATERNVS (ALE) ?	Mayet, 1975, CCXVI, Làm. 463		Làm. 1, 23; Làm. 8, 3
Drag. 27	ONM	Rectangular			Borrós	Làm. 3, 13; Làm. 8, 4
Drag. 27	PATER[-]	Oblonga	PATERNVS (ALE) ?	Mayet, 1975, CCXVI, Làm. 463	Cartela inscrita en un cercle.	Làm. 2, 1; Làm. 8, 5
Drag. 27	MAS [---]	Rectangular		Mayet, 1975, 351 i 352		Làm. 1, 15; Làm. 8, 8
Drag. 15/17	[- -] .OL	Rectangular			Cartela inscrita en dos cercles	Làm. 4, 6; Làm. 5, 5
Drag. 15/17	AGILIANI[---]		AGILIANVS	Garabito, 1978, 294; Escrivà, 1989, 163; Poveda, 1999, 211	Cartela inscrita en dos cercles	Làm. 1, 2; Làm. 5, 6
Drag. 15/17	CAI o L VO	Rectangular	CAIVS LUCRETIVS	Mayet, 1975, 104; Mezquiriz, 1985, 123; Poveda, 1999, 211		Làm. 1, 8; Làm. 5, 4
Drag. 24/25	[---] OOF	Oblonga	PATER CAEVS		Cartela inscrita en un cercle	Làm. 1, 22; Làm. 7, 9
Drag. 15/17	OF.MA	Oblonga	PATERNVS TRITENS. O BLANOL ?	Mayet, 1975, 355-364	Cartela inscrita en un cercle	Làm. 3, 14
Drag. 27	CAEO	Oblonga			Cartela inscrita en un cercle. Borrós	Làm. 2, 17; Làm. 8, 6
Drag. 27	OF.FIAG o aC	Rectangular	FIRMVS TRITENSIS?	Poveda, 1999, 212	Cartela inscrita en un cercle	Làm. 1, 10; Làm. 5, 3
Drag. 15/17	OF.SEM.VALE	Rectangular	SEMPRONIVS VALERIVS	Mezquiriz, 1985, 128; Montesinos, 1992, 519	Cartela inscrita en dos cercles concentric burilats	Làm. 2, 7; Làm. 5, 2

Drag. 27	FLACCI TR	Oblonga	FLACCVS TRITENSIS	Mayet, 1975, 191 i 193	Cartela inscrita en un cercle	Làm. 1, 11; Là. 8, 9
Drag. 15/17	M[---]	Bífida			Cartela inscrita en un cercle	Làm. 3, 5; Là. 5, 7
Drag. 15/17	EXOF.V[-]MA	Rectangular		Mayet, 1975, 673	Cartela inscrita en un cercle	Làm. 2, 19; Là. 5, 1
Indeter.	[-]LLIE[-]	Rectangular	LAPILLIVS	Mayet, 1975, 273, 274; Mezquiriz, 1985, 128; Montesinos, 1992, 517, nº9; Pérez, 1990; Bourgeois i Mayet, 1991, 202.		Làm. 1, 12
Indeter.	PATE[---]	Oblonga	PATERNVS (ALE) ?	Mayet, 1975, CCXVI, Là. 466; Poveda, 1999, 213		Làm. 2, 2
Indeter.	[-]MT[-]	Rectangular				Làm. 4, 3
Indeter.	Il·legible (Borrós)				Cartela inscrita en un cercle	Làm. 2, 24
Indeter.	[-]AV[---]				Cartela inscrita en un cercle	Làm. 3, 11
Indeter.	IXOFVL.P	Rectangular	VALERIVS PATERNVS		Borrós	Làm. 2, 15
Indeter.	OF[---]				Cartela inscrita en un cercle	Làm. 3, 12
Indeter.	OMX II SCA	Rectangular			Cartela inscrita en un cercle	Làm. 4, 11
Indeter.	[---]N	Rectangular			Cartela inscrita en un cercle	Làm. 4, 5
Drag. 15/17	II[-----]	Bífida			Cartela inscrita en un cercle	Làm. 3, 18; Là. 5, 8
Drag. 15/17	[---].RB	In tabula ansata				Làm. 4, 7; Là. 6, 15
Drag. 15/17	EX OF.SECAE o SECAL	In tabula ansata	SEGIVS AVITVS	Mayet, 1975, 559-565; Garabito i altres, 1985, 132	Cartela inscrita en un cercle	Làm. 2, 4; Là. 5, 11
Drag. 15/17	(M)ATER NICAE	Oblonga	MATERNVS NICAE		Cartela inscrita en un cercle. Desconegut.	Làm. 1, 16; Là. 5, 12
Drag. 15/17	PATER[-]	Oblonga	PATERNVS (ALE) ?	Poveda, 1999, 213	Cartela inscrita en un cercle	Làm. 1, 24; Là. 5, 9
Drag. 15/17	OF CAE ·	Oblonga			Cartela inscrita en un cercle.	Làm. 4, 13; Là. 5, 10
Drag. 15/17	(P)ATER CAEO OF	Oblonga	PATER CAEVS		Cartela inscrita en un cercle. Desconegut	Làm. 1, 20; Là. 5, 14
Drag. 15/17	EXOF.VALPA [-]	Rectangular	VALERIVS PATERNVS	Mayet, 1975, CCXIX, fig.675; Garabito, 1978, 318; Ribera, 1981, 23; Bourgeois i Mayet, 1991, 205	Cartela inscrita en un cercle	Làm. 2, 9; Là. 6, 1
Drag. 15/17	EX.OF V[---]	Rectangular	VALERIVS PATERNVS	Mayet, 1975, CCXIX, Là. 675; Garabito, 1978, 318; Ribera, 1981, 236; Bourgeois i Mayet, 1991, 202	Cartela inscrita en un cercle	Làm. 2, 10; Là. 6, 2
Drag. 15/17	AGA MA I.OFI	Rectangular			Borrós	Làm. 2, 16; Là. 6, 3
Drag. 15/17	OAM[---]C	Rectangular			Cartela inscrita en un cercle	Làm. 3, 10; Là. 6, 14
Drag. 15/17	OF DEXT	Oblonga			Cartela inscrita en un cercle. Desconegut.	Làm. 2, 21; Là. 6, 16
Drag. 15/17	OFLANI.	Rectangular			Cartela inscrita en un cercle	Làm. 2, 22; Là. 6, 4

SEGELLS DE SIGIL·LATA HISPÀNICA DE L'ABOCADOR DE LA PLAÇA DEL NEGRET

Drag. 15/17	PATER CAEO [-]	Oblonga	PATER CAEVS		Cartela inscrita en un cercle. Desconegut.	Làm. 1, 21; Làm. 6, 5
Drag. 15/17	MATER NICAE	Oblonga	MATERNVS NICAE		Possible terrisser desconegut	Làm. 1, 17; Làm. 6, 6
Drag. 15/17	IX OF PA[---]	Rectangular			Cartela inscrita en un cercle. Borrós	Làm. 3, 4; Làm. 7, 5
Drag. 15/17	ACC[---]	Bífida	ACCVNICVS	Mayet, 1975, CCVIII, fig.4	Cartela inscrita en un cercle	Làm. 1, 1; Làm. 6, 7
Drag. 27	EXOF.VAL.PAI[-]	Rectangular	VALERIVS PATERNVS	Mayet, 1975, CCXIX, Làm. 675; Garabito, 1978, 318; Ribera, 1981, 236; Bourgeois i Mayet, 1991, 202	Cartela inscrita en un cercle	Làm. 2, 11; Làm. 8, 7
Drag. 15/17	E[---]	Rectangular			Cartela inscrita en un cercle	Làm. 3, 3; Làm. 7, 1
Drag. 15/17	[---]M	Oblonga			Cartela inscrita en un cercle	Làm. 4, 1; Làm. 7, 2
Drag. 15/17	il·legible	Bífida			1 exemplar	
Drag. 15/17	[---]OF	Oblonga			Cartela inscrita en un cercle	
Drag. 15/17	il·legible	Oblonga			3 exemplars	
Drag. 15/17	il·legible	In tabula ansata			1 exemplar	
Drag. 15/17	il·legible	Rectangular			1 exemplar	
Drag. 15/17	il·legible				3 exemplars	
Indeter.	il·legible				Cartela inscrita en un cercle. 4 exemplars	
Drag. 18	il·legible				1 exemplar	
Drag. 27	il·legible				Cartela inscrita en un cercle	
Indeter.	il·legible	Bífida			Cartela inscrita en un cercle	
Indeter.	il·legible	Rectangular			Cartela inscrita en un cercle. 3 exemplars	
Drag. 37	R[-]	Altres			Intradecorativa	Làm. 4, 14; Làm. 4, 16
Drag. 37	[--]JERNI LVCII[-]	Altres	PATERNVS LUC(civs/cretivs)		Intradecorativa	Làm. 4, 15; Làm. 4, 17
Drag. 37	N I	Altres			Intradecorativa	Làm. 4, 18; Làm. 4, 19
Drag. 15/17	[---]II	Bífida			Cartela inscrita en un cercle	Làm. 3, 19; Làm. 7, 3
Drag. 15/17	[---]EM	Rectangular	SEMPRONIVS			Làm. 2, 6; Làm. 7, 7
Drag. 15/17	[---]VAL.PAT	Rectangular	VALERIVS PATERNVS	Garabito, 1978, 318; Ribera, 1981, 236; Bourgeois i Mayet, 1991	Cartela inscrita en un cercle	Làm. 2, 12; Làm. 7, 8
Indeter.	[--]CAI.LUO		CAIVS LUCRETIVS	Mayet, 1975, 104,103; Mezquiriz, 1985, 123	Cartela inscrita en un cercle burilat	Làm. 1, 7
Indeter.	EX.O[---]	Oblonga				Làm. 3, 2
Indeter.	[--]X OF TITIA[-]		TITIVS	Mayet, 1975, 649; Mezquiriz, 1985, 139; Garabito i altres, 1985, 132		Làm. 2, 8
Drag. 27	[---]PAT		VALERIVS PATERNVS	Garabito, 1978, 317; Ribera, 1981, 239; Bourgeois i Mayet, 1991	Cartela inscrita en un cercle	Làm. 2, 14; Làm. 8, 10
Drag. 33	il·legible					Làm. 8, 16

Indeter.	il·legible				Cartela inscrita en un cercle	
Drag. 15/17	EX OF SE/[---]	Rectangular	SEMPRONIVS	Mayet, 1975, 694; Sánchez-Lafuente, 1990, 314; Pradales, 1986-89, 80	Cartela inscrita en un cercle	Làm. 2, 5; Là. 6, 8
Drag. 27	[---]EVM	Oblonga			Cartela inscrita en un cercle	Làm. 3, 17; Là. 8, 15
Drag. 27	[---]TI	Rectangular			Cartela inscrita en un cercle	Làm. 4, 8; Là. 8, 13
Indeter.	O.M[---]					Làm. 3, 13
Indeter.	[---]EM[---]		SEMPRONIVS	Pradales, 1986-89, 80		Làm. 4, 12
Indeter.	[---]CN.T o M					Làm. 3, 16
Drag. 27	[---]I[---]I[---]	Rectangular				Làm. 3, 20; Là. 8, 12
Drag. 15/17	[---]MA VAL AN	Rectangular			Cartela inscrita en un cercle	Làm. 4, 4; Là. 7, 4
Drag. 24/25	[---]A.CA	Bífida		Mayet, 1975, 450		Làm. 3, 15; Là. 7, 10
Drag. 27	LAPI[---]	Bífida	LAPILLIVS	Mayet, 1975, CCXII, Là. 263; Montesinos, 1992, 517 n°9; Ribera, 1981, 236 n° 13; Pérez, 1990; Bourgeois i Mayet, 1991	Cartela inscrita en un cercle	Làm. 1, 13; Là. 8, 14
Indeter.	O[---]	Rectangular			Cartela inscrita en un cercle	Làm. 3, 7
Drag. 15/17	[---]IL[---]				Cartela inscrita en un cercle	Làm. 3, 22; Là. 6, 9
Drag. 15/17	[---]NI ó IN[---]	Bífida			Cartela inscrita en un cercle	Làm. 3, 23; Là. 6, 10
Drag. 15/17	[---].I	Rectangular			Cartela inscrita en un cercle	Làm. 3, 24; Là. 6, 11
Drag. 15/17	/ [---]	Bífida			Cartela inscrita en un cercle	Làm. 4, 10; Là. 6, 12
Drag. 15/17	M[---]	Rectangular			Cartela inscrita en un cercle	Làm. 3, 6; Là. 6, 13
Drag. 27	PAT[---]	Oblonga	PATERNVS (ALE)	Poveda, 1999, 213	Cartela inscrita en un cercle	Làm. 2, 3; Là. 8, 11
Indeter.	O[---]	Rectangular			Cartela inscrita en un cercle. 2 exemplars	Làm. 3, 8; Là. 3, 9
Indeter.	S[---] ó [---]S	Oblonga			Cartela inscrita en un cercle	Làm. 4, 9
Indeter.	il·legible	Rectangular			Cartela inscrita en un cercle	
Drag. 15/17	O[---]ICOI[---]	Rectangular			Cartela inscrita en un cercle	Làm. 3, 21; Là. 7, 6